

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

O konceptu nejlepšího zájmu dítěte

aneb Proč lze nejnovější judikaturu Ústavního soudu k nejlepšímu zájmu dítěte vnímat jako nevyužitou příležitost a jak to souvisí s novým obecným komentářem Výboru OSN pro práva dítěte k „dětem ulice“?

Pojem „nejlepšího zájmu dítěte“ v českých podmínkách představuje stále ještě poměrně tajemnou kategorii. Jeden ze základních principů, který by měl vést k naplnění základního cíle Úmluvy o právech dítěte (dále jen „Úmluva“), tj. uznání dítěte jako nositele práv a nikoli jako objektu péče a ochrany, je namísto posílení normativnosti při rozhodování o zásazích, které mají dopad do osobní i právní sféry dítěte, často využíván naopak pro promítnutí subjektivního přesvědčení rozhodujícího subjektu o tom, co pro dítě považuje za „nejlepší“. Způsob, jakým české prostředí k „nejlepšímu zájmu dítěte“ přistupuje, tak v konečném důsledku velmi dobře odráží neduhu interpretace a aplikace rodinného práva a práva veřejnoprávní ochrany dítěte jako takového – namísto předvídatelných rozhodnutí a postupů, držících se v mantinelech, vyplývajících ze základních práv a svobod dítěte, jsou přijímána intuitivní řešení, výrazně formovaná nikoli znalostí obsahu těchto základních práv a svobod, nýbrž hodnotovým nastavením rozhodujícího subjektu. „Jednám v zájmu dítěte“ či „jde přece o dítě“ poté v takovém prostředí funguje jako zaklínadlo, které odvádí jakoukoli debatu, založenou na věcných argumentech, spíše ke sdělování emocí a dojmů.

Změnu tohoto stavu a zvýšení právní kultury v oblasti ochrany práv dětí bohužel s největší pravděpodobností nepřinesou ani dva významné nálezy Ústavního soudu, které byly nedávno vydány v krátkém sledu za sebou, a to nález ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16, týkající se právního uznání sociálního rodičovství homopohlavního páru, a nález ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, věnující se otázce satisfakce nemajetkové újmy způsobené dítěti a jeho matce tím, že dítě bylo po narození od své matky odděleno a téměř dva a půl roku muselo strávit v ústavním zařízení – kojeneckém ústavu (v praxi často označovaného jako „dětské centrum“). Způsob, jakým Ústavní soud k interpretaci a aplikaci práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska podle čl. 3 odst. 1 Úmluvy přistoupil, totiž dostatečným způsobem nedefinuje normativní vodítka k předvídatelnému a především ústavněkonformnímu naplňování tohoto neurčitěho právního pojmu konkrétním obsahem v jednotlivých případech. Zejména však postrádá sdělení, které je pro plné uznání dítěte jako nositele práv klíčové, a to, že dítěti náleží *všechna* základní práva a svobody, jako mají dospělí, přičemž stát má povinnost zajistit, že děti budou moci tato svá základní práva a svobody vykonávat na rovnoprávném základě s ostatními, což v mnoha ohledech vyžaduje přijetí opatření za účelem zajištění přístupnosti, případně možnosti přijetí přiměřených úprav, bude-li to v konkrétním případě nezbytné.[1] Přístup, který z práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska činí v podstatě jediné a, implicitně, nutně též nadřazené právo, lze do značné míry přirovnat k opičí lásce, s veškerým rdousícím dopadem, který tato na svébytnost člověka, jehož zahrnuje, má.

Nejlepší zájem dítěte jako příkaz k aplikaci principu proporcionality mezi jednotlivými právy (zájmy) dítěte

Lze jistě ocenit, že pravidelnou součástí judikatury Ústavního soudu, vztahující se k nejlepšímu zájmu dítěte, se od roku 2013, kdy byl vydán, stal i Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 (CRC/C/GC/14)[2]. Ústavní soud však dosud ponechal stranou stěžejní část předmětného dokumentu, dávající tomuto jazykově velmi obecnému, a do doby vydání Obecného komentáře č. 14 též výrazně subjektivně pojímanému pojmu jasný obsah. Touto částí je odstavec 4 Obecného

komentáře č. 14, který hovoří o tom, že „*cílem konceptu nejlepšího zájmu dítěte je zajistit jak plné, tak i účinné požívání všech práv zakotvených v Úmluvě a celostní rozvoj dítěte*“.[3] Pokud k obratu „celostního rozvoje dítěte“ můžeme mít z hlediska jeho normativního obsahu oprávněné výhrady, a to i při odkazu na Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 5, v souladu s nímž je třeba rozvoj interpretovat jako „*celostní koncept, zahrnující fyzický, mentální, duchovní, mravní, psychický i sociální rozvoj dítěte*“[4], pak první část citované definice konceptu nejlepšího zájmu dítěte, odkazující na plnost a účinnost požívání, respektive realizace všech práv a svobod dítěte, jak jsou garantována v Úmluvě, naopak prostor pro jakékoli svévolné naplňování tohoto pojmu výrazně subjektivním obsahem významným způsobem zužuje, ne-li zcela potlačuje. Z předmětné části definice konceptu nejlepšího zájmu dítěte dítě zcela jasně vychází jako subjekt, nadaný celou škálou základních práv a svobod, který by měl mít skutečnou a účinnou možnost všechna tato svá práva a svobody realizovat v plném rozsahu. Je přitom zcela zřejmé, že v mnoha případech může být plné a účinné požívání všech základních práv a svobod dítětem pouze ideálním, v praxi nedosažitelným stavem, a to z toho důvodu, že samotná jednotlivá práva a svobody dítěte mohou působit proti sobě. Dítě má zkrátka mnoho rozličných práv (zájmů) a imperativem při hledání toho „nejlepšího“ by v souladu s citovanou definicí mělo být zachování rovnováhy mezi nimi tak, aby žádné z práv (zájmů) dítěte nebylo nedůvodně upřednostněno na úkor jiného práva (zájmu) dítěte. Jinými slovy, má-li být obsahem nejlepšího zájmu dítěte plné a účinné požívání všech základních práv a svobod dítěte, jak jsou garantována Úmluvou, pak musí být možné tento obsah vyjádřit též jako povinnost hledat pro dítě v situaci, kdy se jeho různá základní práva či svobody dostávají do vzájemného konfliktu a všechna tato práva a svobody tak nemohou být zachována v plné míře, takové řešení, které bude ve vztahu ke všem dotčeným právům a svobodám dítěte nejšetrnější.

Výhodou českého prostředí přitom je, že v souladu s ustálenou judikaturou Ústavního soudu disponuje nástrojem pro hledání rovnováhy mezi jednotlivými základními právy a svobodami při jejich vzájemném konfliktu. Tímto nástrojem je tzv. test proporcionality. Není přitom důvod, aby tento test nemohl být využíván též při definování obsahu nejlepšího zájmu dítěte v konkrétní situaci, naopak se to v zájmu maximálního vyloučení subjektivního pohledu při hodnocení toho, co je pro dítě „nejlepší“, jeví jako velmi žádoucí. V konkrétním případě je tak při posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte stěžejní vydefinovat, jaká základní práva či svobody dítěte budou v případě přijetí určitého řešení dotčena, stejně jako to, zda mezi nimi existuje vzájemný konflikt, tj. je-li z důvodu respektování, ochrany či naplňování jednoho práva (zájmu) dítěte omezováno jiné právo (zájem) dítěte, či je-li dítě tohoto jiného práva (zájmu) dokonce zcela zbavováno. Následně je třeba zodpovědět otázku, naplňuje-li takový zásah požadavek vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti v užším smyslu, tj. je-li předmětné opatření objektivně způsobilé vést ke sledovanému legitimnímu cíli (požadavek vhodnosti), je-li ze všech prostředků, které jsou objektivně způsobilé sledovaný legitimní cíl naplnit, tím nejmírnějším a nejméně omezujícím (požadavek potřebnosti) a není-li „cena“, kterou dítě musí za předmětný zásah zaplatit v podobě omezení či zbavení některého ze svých základních práv, v nepoměru s benefitem, které dítě zásahem získá (požadavek přiměřenosti v užším slova smyslu).[5] Je přitom zcela zjevné, že je-li v postavení legitimního cíle, k němuž se naplnění všech požadavků principu proporcionality vztahuje, některé z práv či svobod dítěte, nemůže výsledné řešení být ničím jiným, než tím „nejlepším“, co lze za dané situace dítěti z hlediska míry zachování všech jeho základních práv a svobod poskytnout.

Nejlepší zájem dítěte jako přední či nejvyšší hledisko? Jak kdy...

Dalším důležitým prvkem, který musí být při rozhodování týkajících se dětí vydefinován a zohledněn, je skutečnost, zda má mít v daném kontextu rozhodování nejlepší zájem dítěte postavení „pouze“ předního hlediska, tj. hlediska, které má vysokou prioritu, avšak není jediným hlediskem, které determinuje konečné rozhodnutí, anebo hlediska nejvyššího, tj. v podstatě hlediska jediného. Judikatura Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva není v rozlišování postavení

nejlepšího zájmu příliš propracovaná. Evropský soud pro lidská práva užívá v souvislosti s nejlepším zájmem dítěte pojmy „nejvyšší“ (angl. „paramount“) a „přední“ (angl. „primary“) poněkud nahodile[6], v některých případech hovoří o nejlepším zájmu dítěte jako o předním hledisku, avšak přijímá závěry odpovídající spíše jeho postavení jako hlediska nejvyššího.[7] Ústavní soud s oporou o tuto judikaturu dokonce pojetí nejlepšího zájmu dítěte jako nejvyššího hlediska odmítl, a to i v kontextu rozhodování ve věcech péče o dítě a styku s dítětem.[8]

Pravdou však zůstává, že rozlišování postavení nejlepšího zájmu dítěte jako „předního“ či jako „nejvyššího“ hlediska své opodstatnění má a vyplývá přímo z Úmluvy a svou oporu nachází též v citovaném Obecném komentáři č. 14.[9] Výbor OSN pro práva dítěte zde konkrétně zmiňuje kontext osvojení[10], u něž je slovo nejvyšší („paramount“) užito přímo v textu Úmluvy.[11] Přímo z textu Úmluvy, konkrétně z čl. 9, však vyplývá, že nejlepší zájem dítěte musí mít postavení nejvyššího hlediska též při rozhodování o oddělení dítěte od jeho rodičů, stejně jako v otázkách styku dítěte se svým rodičem, od něž bylo odděleno. Může-li totiž v souladu s čl. 9 odst. 1 Úmluvy dojít k oddělení dítěte od jeho rodiče, při splnění podmínky zákonnosti, jediné je-li to nezbytné v nejlepším zájmu dítěte[12], a je-li právo dítěte na udržování kontaktu s rodičem či rodiči, od nichž bylo odděleno, podle čl. 9 odst. 3 Úmluvy rovněž podmíněno nejlepším zájmem dítěte, nelze k jinému závěru, než je závěr o postavení nejlepšího zájmu dítěte v těchto otázkách, vůbec dospět. Upřednostnění zájmu, respektive práva jakékoli jiné osoby, či dokonce veřejného zájmu, v žádném případě nemůže být obsahem nejlepšího zájmu dítěte v daném kontextu, což ostatně dostatečně vyplývá z výše uvedeného.

Má-li nejlepší zájem dítěte v konkrétním kontextu postavení nejvyššího hlediska, končí činnost rozhodujícího orgánu vlastním vydefinováním obsahu tohoto pojmu v daném konkrétním případě. Je-li naopak rozhodnutí přijímáno v kontextu, v němž má nejlepší zájem dítěte postavení „pouze“ předního hlediska (např. rozhodování v trestních věcech, a to nejen při ukládání sankce dítěti, ale rovněž při ukládání sankce rodiči dítěte; či rozhodování v kontextu migrace[13]), pak na vydefinování obsahu nejlepšího zájmu dítěte nutně musí navazovat druhý test proporcionality, na jehož základě bude možné určit, lze-li upřednostnění práva někoho jiného či veřejného zájmu před nejlepším zájmem dítěte považovat za legitimní a přiměřené.

Předmětné schéma uvažování však oběma výše citovaným nálezům Ústavního soudu schází. V nálezu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16, Ústavní soud končí ve své úvaze konstatováním, že napadené rozhodnutí Nejvyššího soudu o právním neuznání obou homopohlavních sociálních rodičů není v nejlepším zájmu dítěte. Přitom na žádném místě nerozvádí, jaké postavení nejlepší zájem dítěte při rozhodování o statusových otázkách má mít, tj. zda postavení pouze „předního“ hlediska, či postavení „nejvyššího“ hlediska. Ústavní soud tak v konečném důsledku, aniž by to uvedl výslovně, přistupuje v daném kontextu k nejlepšimu zájmu dítěte jako k nejvyššího hledisku, a to navzdory tomu, že tento koncept již dříve ve své judikatuře, nutno dodat bez odpovídající reflexe Úmluvy, odmítl (viz výše).

Je vhodné zdůraznit, že je to právě důsledné rozvádění výše nastíněných úvah, s přesahem do teorie základních práv a svobod, které by přispělo k posílení postavení dítěte jako samostatného nositele svých vlastních práv a napomohlo by vnést do oblasti ochrany práv dětí vyšší míru objektivizace a normativity, na úkor subjektivních soudů a hodnocení a lehkosti při překračování mantinelů pravomoci, která byla tomu kterému orgánu svěřena, s odůvodněním, že tento orgán jedná v zájmu dítěte a s ohledem na jeho blaho. V této souvislosti nelze kriticky necitovat jeden ze závěrů nálezu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16, a to, že „v případě soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě“. Předmětnému závěru lze především vyčíst, že hovoří o „abstraktních právních principech“ bez jejich jakékoli další konkretizace. K tomu je třeba dodat, že i koncept nejlepšího zájmu dítěte je v

konečném důsledku abstraktní právní princip, imperativ k nalezení rovnováhy mezi všemi základními právy dítěte, jemuž je v konkrétním případě, plně v souladu s výše popsanou metodologií, třeba připsat konkrétní obsah, a to podle okolností tohoto případu. Bude-li respektována metodologie posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte a bude-li se pracovat s otázkou, zda tento koncept má mít postavení předního či nejvyššího hlediska, není třeba nejlepší zájem dítěte stavět automaticky nad „abstraktní právní principy“. I ty tu jistě existují z nějakého důvodu a mají svůj účel. Opačný přístup naopak nutně evokuje situace, kdy jsou opatření či postup, subjektivně vnímané jako „v nejlepším zájmu dítěte“, avšak bez dostatečného právního základu, ospravedlňovány zaklínací formulkou, o tom, že rozhodujícímu orgánu „jde přece o dítě.“ Netřeba zmiňovat, že je to přitom právě dítě, kdo při aplikaci tohoto přístupu ztrácí nejvíce.[14]

Nejlepší zájem dítěte jako samostatně stojící právo?

Dalším důležitým aspektem obou výše citovaných nálezů Ústavního soudu je pojetí nejlepšího zájmu dítěte jako samostatně stojícího práva. Toto pojetí má svůj původ již v nálezu Ústavního soudu ze dne 9. 4. 1997, sp. zn. Pl. ÚS 31/96, v němž byla dovozena samovykonatelná povaha tohoto práva a na něž se ostatně oba citované nálezy odkazují. Byly to však právě oba citované nálezy, které koncept nejlepšího zájmu dítěte dotáhly až k jakémusi „zbožštění“, přičemž toto platí především ve vztahu k nálezu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16. Bylo-li zde v případě dospělých stěžovatelů dovozeno porušení jejich práva na ochranu rodinného života, v případě nezletilého stěžovatele bylo porušeno „toliko“ právo na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska. S ohledem na výše popsanou metodologii posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte je přitom třeba si klást otázku, zda porušení nejlepšího zájmu dítěte může vůbec stát osamoceno a zda nebude vždy spojeno též s porušením některých dalších základních práv či svobod dítěte (viz níže).

V nálezu ze dne 12. 7. 2017, sp. zn. I. ÚS 1737/16, již Ústavní soud zaujal srozumitelnější přístup, když v případě nezletilé stěžovatelky shledal nejen porušení jejího práva na zohlednění jejího nejlepšího zájmu jako předního hlediska, nýbrž rovněž porušení jejího práva na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím státního orgánu podle čl. 36 odst. 3 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Avšak i zde aplikace nejlepšího zájmu dítěte ze strany Ústavního soudu vyvolává mnoho otázek. S ohledem na otázku, která byla předmětem dané ústavní stížnosti, tj. náhrada nemajetkové újmy způsobené téměř dvou a půlletým neoprávněným pobytem nezletilé stěžovatelky v „dětském centru“ (kojeneckém ústavu), a to v nízkém věku stěžovatelky, spočíval hlavní rozdíl mezi ní a její matkou, druhou stěžovatelkou, nikoli v tom, že nezletilé vedle práva podle čl. 36 odst. 3 Listiny svědčilo v daném případě též její právo na zohlednění jejího nejlepšího zájmu jako předního hlediska, nýbrž především v tom, že v případě nezletilé bylo, v souladu se současnými vědeckými poznatky i v souladu s převládajícím mezinárodním diskurzem, zasaženo do jejího práva na ochranu před všemi formami násilí podle čl. 19 Úmluvy a do jejího práva na ochranu před špatným zacházením podle čl. 37 písm. a) Úmluvy a čl. 3 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Evropská úmluva“).

Skutečnost, zda do těchto práv bylo zasaženo, je přitom při projednávání případné finanční satisfakce oběti tohoto porušení a její výše mimořádně relevantní, daleko relevantnější, než je vazba porušení na právo dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního či nejvyššího hlediska. Ústavní soud by přitom našel, jak již bylo uvedeno výše, pro dovození vazby posuzovaného případu na čl. 19 Úmluvy a čl. 37 písm. a) Úmluvy a čl. 3 Evropské úmluvy dostatečnou oporu v relevantních mezinárodních dokumentech, přičemž v tomto ohledu lze zmínit např. Studii generálního tajemníka OSN o násilí na dětech z roku 2006[15], Směrnici OSN o náhradní péči z roku 2010[16], tematickou zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro mučení a jiné kruté, nelidské či ponižující zacházení nebo trestání, Juana E. Méndeze, o detencích dětí z roku 2015[17], či tematickou zprávu zvláštního zpravodaje OSN pro nejvyšše dosažitelnou úroveň fyzického i psychického zdraví, Dainuse Purase, o

právech dětí nízkého věku z roku 2015[18].

Dál než Ústavní soud v citovaném nálezu tak v českém prostředí ve své argumentaci dospěla již před dvěma roky Rada vlády pro lidská práva, a to když dne 15. 12. 2015 schválila svůj podnět ke sjednocení služeb pro ohrožené děti a k úpravě podmínek pro poskytování pobytových služeb těmto dětem, zejména služeb rané péče v kolektivní formě, v němž institucionalizaci dětí nízkého věku s porušením práva dítěte na ochranu před všemi formami násilí i práva dítěte nebýt vystaveno špatnému zacházení jasně propojila.[19] Ve světle uvedeného podnětu Rady vlády pro lidská práva se některá změkčující konstatování v odůvodnění citovaného nálezu Ústavního soudu mohou jevit až nemístně mírná či zlehčující, a to např. pokud Ústavní soud poukazuje na to, že „umístění dítěte do dětského centra krátce po narození a jeho odloučení od rodiče přitom brání vytvoření této vazby nebo *přinejmenším* její vytváření *značně ztěžuje*“ či že „absence nebo narušení vazby mezi dítětem a jeho rodičem však může mít negativní dopad na celý jeho další život, neboť – jak již bylo řečeno – je tato vazba jedním z prvořadých předpokladů lidského vývoje“. (pozn. zvýraznění doplněno).

Nejlepší zájem dítěte ve světle přístupu založeného na právech dítěte

Smyslem a účelem institutu nejlepšího zájmu dítěte a práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního či nejvyššího hlediska by plně v souladu s výše citovaným Obecným komentářem Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 mělo být posílení povědomí o tom, že dítě je nadáno základními právy či svobodami jako kdokoli jiný, a to včetně osobní svobody, práva na ochranu soukromého a rodinného života, práva na autonomní rozhodování, práva na nezávislý způsob života apod., přičemž tato práva si ze strany státu zaslouží respekt, ochranu i přijetí kroků směřujících k jejich naplnění. České prostředí má stále velmi výraznou tendenci na tento aspekt postavení dítěte jako samostatného nositele práv zapomínat, jelikož jsou pro něj, mj. i s ohledem na jeho tradiční paternalismus, některé závěry, k nimž tento přístup nutně vede, zatím stále jen těžko představitelné a přijatelné.

To lze ostatně velmi dobře demonstrovat na novém Obecném komentáři č. 21, který vydal Výbor OSN pro práva dítěte v červnu letošního roku a jehož tématem jsou práva „děti ulice“, tj. nejen děti, které na ulici žijí, ale rovněž děti, které mají na ulici silné vazby a u nichž se podstatná část jejich života na ulici odehrává.[20] Pro české prostředí je přitom předmětný obecný komentář mimořádně důležitý, možná vůbec nejdůležitější ze všech obecných komentářů, které Výbor OSN pro práva dítěte dosud vydal, a to právě z toho důvodu, že zde žádné „děti ulice“ oficiálně neexistují. Vyslovit názor, že dítě od určitého stadia svého vývoje má právo se rozhodnout žít na ulici a že proti němu není možné použít donucovací prostředky za účelem zajištění jeho ochrany ani v případě, že zde dítě bude např. užívat návykové látky, by stále velmi pravděpodobně mohlo setkat při nejmenším s nepochopením, v některých případech však přímo s opovržením ze strany odborné i laické veřejnosti. Tato zkušenost ostatně doprovází i Metodickou příručku pro kurátory pro děti a mládež, kterou Ministerstvo práce a sociálních věcí vydalo v loňském roce, a snahy o její zavedení do praxe mezi pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí a jejich prostřednictvím též do praxe dalších subjektů.[21]

Citovaný Obecný komentář č. 21 vůbec poprvé propracovaněji popisuje přístup založený na právech dítěte. Jeho východiskem je hluboký respekt k lidské důstojnosti každého dítěte a poznání, že i nucená „pomoc“ či nucené „blaho“ nemusí v konečném důsledku znamenat nic jiného než zásah do práv člověka, jemuž je tímto způsobem pomáháno, a to často zásah velmi závažný. Přístup založený na právech dítěte tak velmi úzce souvisí s konceptem nejlepšího zájmu dítěte v jeho obecné rovině, tj. jako základního práva určité skupiny dětí či dětí obecně. Budeme-li i na této obecné, systémové úrovni, pojímat nejlepší zájem dítěte jako imperativ k hledání co nejšetrnějšího postupu při respektování, ochraně a naplňování jednotlivých základních práv a svobod dítěte, pak jeho obsahem

nemůže být nic jiného než povinnost hledat, vytvářet a podporovat nové alternativy, které umožní dítěti realizovat jeho práva, aniž by cenou za tuto realizaci bylo výrazné omezení či dokonce popření jiného z jeho základních práv či svobod.

Klasickým příkladem může být v tomto ohledu právo na vzdělání. V České republice stále není výjimečná praxe, kdy je dítě z důvodu zajištění jeho vzdělání, odděleno od své rodiny a umístěno do některé z forem náhradní péče, v těchto případech stále ještě především ústavní péče. Stát má skutečně vedle závazku respektovat právo dítěte na vzdělání, tj. sám do něj přímo či nepřímo nezasahovat, a závazku toto právo plnit, tj. činit aktivní kroky, které dítěti umožní toto právo realizovat, též závazek toto právo chránit před zásahy soukromoprávních subjektů, včetně rodičů dítěte. Zcela shodný triptych závazků však státu vyplývá z každého základního práva či svobody dítěte, včetně osobní svobody dítěte, jeho práva na ochranu rodinného života a práva na výchovu a péči ze strany svých rodičů a své rodiny. Je-li za účelem zajištění práva dítěte na vzdělání přistupováno k jeho oddělení od své rodiny a k jeho institucionalizaci, pak nejenže jsou tím zcela popírány závazky vyplývající z uvedených práv, v tomto případě především závazek respektovat, nýbrž rovněž dochází k tomu, že to, co bylo právem dítěte, dostává nutně punc povinnosti, často velmi bolestivé. Výbor OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva přitom zdůraznil, že i povinná školní docházka musí být právem dítěte a musí podporovat realizaci dalších práv dítěte[22], nikoli tato práva potlačovat. Východisko z nastíněného konfliktu těchto základních práv dítěte pak leží v typovém závazku státu plnit, tj. aktivně přijmout kroky a opatření za účelem naplnění daného práva dítěte. Přístup založený na právech dítěte poté musí nutně určovat povahu těchto kroků a opatření. Namísto oddělení dítěte od jeho rodičů a jeho přemístěním do míst, v nichž mu bude služba vzdělání poskytnuta, byť za velmi vysokou cenu, je třeba hledat způsoby, jak by tato služba mohla dojít přímo za dítětem, do jeho přirozeného prostředí. Škála těchto způsobů přitom může být velmi pestrá, a to v závislosti na povaze překážky, která dítěti v přístupu ke vzdělání brání, a to od posílení sociální práce školy a zaměstnání sociálních asistentů, kteří mohou děti vyzvedávat v jejich přirozeném prostředí a následně je vracet zpět domů, až po formy, které v České republice mohou znít v současnosti tak trochu jako z jiného světa, jako jsou např. různé formy pouličního vzdělávání[23], včetně činnosti terénních učitelů, či vytváření nízkoprahových vzdělávacích center přímo v lokalitách, v nichž žije více dětí, kterým docházka do klasických institucí činí potíže, s pravidly fungování těchto center, např. co se týče povinnosti docházky, požadavky na výstupy, hodnocení apod., uzpůsobenými potřebám, hodnotám a obecně životnímu stylu těchto dětí a jejich rodin tak, aby pro ně byl účel vzdělávání srozumitelný.

Podobný příklad mohou představovat i různé formy rizikového chování u dětí (útěky z domova, již zmíněné záškoláctví, agresivita, prostituce, užívání návykových látek), typicky dospívajících, které velmi často vedou k jejich umístění do uzavřeného ústavního zařízení, v němž mají být naučeny řádu a má jim zde být dána stabilita.[24] Velmi často se umístění dítěte domáhají sami rodiče, kteří si již v dané situaci neví rady. Je pro nás stále těžko představitelné a často i těžko přijatelné dítě v takovém případě do ústavního zařízení neumístit, a to bez ohledu na věk a vůli dítěte. Stále vnímáme, že i v případě, že dítě se svým umístěním do náhradního prostředí, typicky uzavřené instituce, nesouhlasí, jedná se o menší formu jeho ohrožení, než pokud by zůstalo bezprizorní a skončilo třeba na ulici. Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 však v tomto ohledu přináší zcela nový koncept. Mezi formy zvláštní ochrany pro děti zbavené, trvale či dočasně, péče své rodiny, řadí vedle toho, co již dnes označujeme jako formy náhradní péče (pěstounská péče, pobytové zařízení, případně osvojení), i takové formy pomoci jako je práce terénních sociálních pracovníků (streetworkerů), podpora ze strany vrstevníků, centra drop-in, komunitní centra, noclehárny, denní centra či nezávislé bydlení. Zdůrazňuje přitom, že nucené umístění dítěte velmi často selhává, jelikož dítě následně utíká, a apeluje na to, aby děti, které žijí na ulici nebo jejichž život se z podstatné části na ulici odehrává, nebyly k žádnému umístění nuceny.[25] Jinými slovy, stát opět musí hledat způsoby, jak dětem zajistit v co nejvyšší možné míře přístup ke všem jejich základním právům, tj. k

uspokojení maximálního množství jejich odůvodněných potřeb, a to při plném respektu k jejich lidské důstojnosti, jejich autonomnímu rozhodování a jejich postavení coby nositele práv.

Jak již bylo uvedeno výše, nucená pomoc vždy představuje zásah do základních práv a svobod člověka, ať již je motivace, stojící v jejím pozadí, bohuželjší. Přístup založený na právech dítěte je imperativem po hledání takových řešení, která budou zachovávat povahu práva jako práva oprávněného a nikoli jeho povinnosti, jakkoli mohou být tato řešení s ohledem na úroveň poznání v daném místě a čase sebenepředstavitelnější. Je rovněž imperativem, který nás všechny jako společnost i každého jako jednotlivce nutí přemýšlet či dokonce zpochybnit některé tradiční hodnoty, které svého času byly významnými výdobytky vývoje společnosti a jejichž platnost dosud žádným způsobem zpochybňována nebyla; jinými slovy, je imperativem k postupnému překonávání konzervatismu v nás a bariér našeho myšlení, vycházející z toho, že dokážeme uvažovat pouze v rozměrech toho, co je nám důvěrně známé. Jediné závazné jsou a mohou být pouze základní práva a svobody dítěte, jak jejich obsah vyplývá ze závazných mezinárodních i ústavních dokumentů, stejně jako z jejich autoritativních výkladů, podaných, pokud jde o úmluvy vzniklé na půdě OSN příslušnými výbory v jejich obecných komentářích či doporučeních. Napomoci může představit si člověka (dítě) a jeho autonomní prostor jako bílou tabuli, do níž budu moci jako subjekt nadaný faktickou či právní mocí vnuceně otiskovat své představy a myšlení jedině v případě, že tím budu sledovat účel, který lze v demokratickém právním státě považovat za legitimní, budu jednat na základě zákona a budu si počínat plně v souladu s principem proporcionality a požadavku vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti v užším smyslu. To mj. znamená, že jakákoli nucená, nedobrovolná intervence za účelem ochrany a zajištění některého z práv (zájmů) dítěte, bude možná jedině v případě, že budu mít dostatečné podklady o její účinnosti, typicky v podobě relevantních výzkumů[26], v daném místě a čase nebude dostupný mírnější a méně omezující prostředek, jak sledovaného legitimního cíle dosáhnout, a benefit, který dítě touto intervencí získá, nebude v nepoměru k ceně, kterou za ni bude muset zaplatit, přičemž při hodnocení této ceny je třeba mít na paměti hodnotu lidské důstojnosti jako nadřazené hodnoty jinak nehierarchicky uspořádaným základním právům, hodnoty neporovnatelné s ostatními ústavními hodnotami či společenskými normami, která zapovídá, aby s jakýmkoli člověkem, dítě nevyjímaje, bylo manipulováno jako s druhově zaměnitelnou veličinou, jako s věcí.[27]

Být vzdělán či vychován proti své vůli již v přístupu založeném na právech dítěte nemůže platit. Člověka, dítě nevyjímaje, je třeba vnímat jako svébytnou osobou, s vlastním potenciálem stát v centru hledání i plánování řešení své situace, a to jako největší odborník na svůj vlastní život.[28] Úkolem všech ostatních, vedle odbornosti tohoto člověka (dítěte) již ne až tolik odborníků, nýbrž spíše a výstižněji profesionálů[29], je vytvořit mu takovou nabídku podpory a pomoci, kterou tento člověk (dítě), jako oprávněný subjekt, bude moci přijmout a využívat nikoli nuceně, nýbrž dobrovolně. To samozřejmě na tuto nabídku klade vysoké nároky, co do její povahy, způsobu a principů poskytování pomoci a podpory, tak, aby byla pro oprávněného člověka (dítě) přijatelná, její kvality, dostupnosti, přístupnosti, a to včetně finanční přístupnosti, a vhodnosti. S využitím parafráze lidového pořekadla tak lze konstatovat, že přístup založený na právech dítěte znamená chtít a hledat způsoby, namísto hledání důvodů, proč některá řešení nejsou možná, to vše při plném respektování obsahu jednotlivých základních práv a svobod dítěte.

V českém prostředí lze jako vhodný příklad uvažování, které respektuje přístup založený na právech dítěte, zmínit nikoli až tolik oba výše citované nálezy, nýbrž např. disentující stanovisko Kateřiny Šimáčkové k nálezu Ústavního soudu ze dne 19. 11. 2015, sp. zn. Pl. ÚS 10/15, který se týkal otázky práva na osvojení dítěte nesezdaným druhem matky dítěte. Nelze přitom přehlédnout, že předmětnému disentujícímu stanovisku v základu neschází nic z nezbytných parametrů úvahy o nejlepším zájmu dítěte, jak byly popsány výše. Právo dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska tu nestojí osamoceně, jako účel sám o sobě, nýbrž vhodně doplňuje právo dítěte i

jeho sociálního rodiče na ochranu jejich rodinného života, stejně jako právo dítěte na zohlednění jeho názoru v míře přiměřené rozvíjejícím se schopnostem dítěte. Je zde zmíněna úvaha o legitimitě účelu právní úpravy znemožňující osvojení v případě, že druh rodiče dítěte není s tímto rodiče v manželském svazku, a nepřímo též úvaha o postavení nejlepšího zájmu dítěte jako nejvyššího hlediska v dané věci, když účel sledovaný platnou právní úpravou, která osvojení nesezdaným druhem rodiče dítěte vylučuje, je spatřován v ochraně jiného práva (zájmu) dítěte (zájmu být osvojen do stabilního prostředí), přičemž tento účel je vyhodnocen jako legitimní. V neposlední řadě je do vzájemného konfliktu proti sobě stojících práv dítěte vnášen též princip proporcionality. Jediným, co lze tak citovanému disentuujícímu stanovisku do značné míry vytknout, je opět věta o tom, že abstraktní právní principy nesmí převážet nad nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě, kterou lze považovat při nejmenším za ne příliš šťastně formulovanou, a to z výše uvedených důvodů.

Z nejnovějších nálezů Ústavního soudu přístupu založenému na právech dítěte daleko více odpovídá náleze ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15, týkající se poplatkové povinnosti nezletilých za provoz systému shromažďování odpadů, a to navzdory tomu, že samotné slovní spojení „nejlepší zájem dítěte“ je zde užito toliko dvakrát a odkaz na čl. 3 odst. 1 Úmluvy poté jen jedenkrát. Předmětný náleze staví na jiných základních právech dítěte, která byla právní úpravou předmětné poplatkové povinnosti v zákoně č. [565/1990 Sb.](#), o místních poplatcích porušena. Především si však za východisko své argumentace volí lidskou důstojnost dítěte a s ní související právo dítěte na autonomii. Takový přístup je pro zajištění toho, aby dítě bylo vnímáno a respektováno jako svébytný nositel práv a nikoli jako objekt péče, vůle i očekávání ostatních, lze označit za klíčový. Věta, že *„veřejná moc tak nezletilým nemůže ukládat povinnosti, kterou svou mírou či způsobem zatěžují nad únosnou mez možnost uzpůsobit si život podle své vlastní potřeby“*, je pro posilování přístupu založeného na právech dítěte a tedy i míry naplnění práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního či nejvyššího hlediska daleko významnější a návodnější, než poněkud prázdné, byť na první pohled líbivé, konstatování o tom, že *„v případě soudního rozhodování o dětech nelze upřednostňovat abstraktní principy před nejlepším zájmem dítěte v konkrétním případě“*[30]. Jakkoli je kontext citovaného nálezu Ústavního soudu rozdílný s otázkami, jimž se věnuje výše citovaný Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21, nelze přehlédnout spojitost východisek obou dokumentů, byť lze předpokládat, že mnohé ze závěrů obecného komentáře by zatím pro Ústavní soud byly až příliš radikálním posunem ve vnímání postavení dítěte a obsahu jeho práv[31].

Závěr

Oblast práv dětí a jejich aplikace je v českém prostředí stále ještě ovládána zvláštními zákonitostmi. Normativita je velmi často odsouvána stranou, platnost obecných právních principů a pravidel jako by často tam, kde „se jedná o dítě“, ani nedosáhla. Jedná se o oblast, která je mimořádně rezistentní, pokud jde o reflexi změn v právní úpravě, a to jak na úrovni zákona, tak rovněž na úrovni ústavního a mezinárodního práva. Nikoli výjimečně se tu lze stále setkat se způsobem uvažování, které má své kořeny zcela zřetelně v předchozím, nesvobodném státním uspořádání, v němž byl český (československý) stát vším, jen ne demokratickým právním státem a které bylo ovládáno snahou státu převzít přímou kontrolu nad životem každého člověka, dětí především, s cílem zformovat je do ideálního obrazu socialistického občana, jehož hodnota byla především ekonomická a jenž měl být naučen poslušnosti vůči nastolenému řádu.

Úkolem, který před vrcholnými určovateli míry (lidsko)právní kultury v oblasti práv dětí stojí, je tak všechna uvedená pokřivení, k nimž v minulosti došlo a která se velmi silně zaryla do našeho uvažování, narovnávat. To za stávající situace především znamená vrátit této oblasti její právní, normativní, charakter a postavit dítě, co do rozsahu jeho základních práv a svobod, (při nejmenším) na roveň dospělému člověku. Specifika, která se váží k dětství jako jednomu z důvodů zvláštní zranitelnosti, nesouvisí až tolik s rozsahem základních práv a svobod, nýbrž s jejich obsahem, jehož

součástí mohou být specifické závazky za účelem zajištění přístupnosti a možnosti přijetí přiměřených úprav, které jsou nezbytné pro to, aby dítě mohlo tato práva realizovat na rovnoprávném základě s ostatními. Institut nejlepšího zájmu dítěte by měl přitom sloužit právě k dosažení tohoto stavu a nikoli opačně tak, že všechna základní práva a svobody dítěte do sebe naopak absorbuje. Chtít pro jiného „to nejlepší“ a vnímat jej jako rovnocenného partnera, jehož osobní i právní sféru musím ctít a respektovat, není to samé a zřejmě by to potvrdil každý, kdo vyrostl v náručí dominantního, byť láskyplného, rodiče. Má-li české prostředí jednou plně respektovat přístup založený na právech dítěte, čeká ho tedy úkol z nejtěžších – zbavit se své opičí lásky k dětem. Nálezy Ústavního soudu, v němž je nejlepší zájem dítěte buď jediným či hlavním z práv, jejichž porušení byla v daných případech shledána, však dosažení tohoto úkolu příliš nenapomáhají.

Anna Hofschneiderová,
právníčka odboru ochrany práv dětí MPSV

e-mail: AnnaHofschneiderova@seznam.cz

[1] Ostatně tento rozměr lze vnímat jako hlavní důvod vzniku i cíle Úmluvy o právech dítěte, stejně jako např. Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením (vyhlášena pod č. [10/2010](#) Sb. m. s.). Práva a svobody, které tyto úmluvy zakotvují, byly garantovány již dříve např. v obou mezinárodních paktech (Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech). Praxe jejich naplňování ve vztahu k těmto zranitelným skupinám však ukázala, že bude vhodné některé aspekty zajištění přístupnosti těchto práv a zajištění poskytnutí přiměřených úprav, bude-li to v konkrétním případě nezbytné, ve vztahu k daným zranitelným skupinám, formulovat explicitně.

[2] Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 (2013) – Nejlepší zájem dítěte jako přední hledisko, CRC/C/GC/14. Obecný komentář je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). Do češtiny byl Obecný komentář přeložen Ministerstvem práce a sociálních věcí jako součást publikace Úmluva o právech dítěte, která je dostupná na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[3] Ibid., odst. 4.

[4] Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 5 (2003) – Obecná opatření implementace Úmluvy o právech dítěte, CRC/GC/2003/5, odst. 12. Obecný komentář je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). Český překlad není k dispozici.

[5] K tomu viz, inter alia, nálezy Ústavního soudu ze dne 15. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 1587/15.

[6] To dokládá existující judikatura Evropského soudu pro lidská práva k právu na ochranu rodinného života, garantovaného v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, vztahující se k rozhodování o péči o dítě a styku s dítětem. Např. v rozsudku Velkého senátu v případě X. proti Lotyšsku ze dne 26. 11. 2013, stížnost č. 27853/09, který se týkal případu mezinárodního únosu dítěte, Evropský soud pro lidská práva zdůraznil, že „zde existuje široký konsensus, a to včetně mezinárodního práva, která podporuje myšlenku, že při všech rozhodnutích, týkajících se dětí, musí být jejich nejlepší zájem nejvyšší [pozn. angl. „paramount“]“. V řadě svých dalších rozhodnutí však uvedl, že „článek 8 vyžaduje, aby národní orgány nastolily spravedlivou

rovnováhu mezi zájmy dítěte a zájmy rodičů a aby v rámci tohoto vyvažujícího procesu byl mimořádný význam přiznán nejlepšímu zájmu dítěte, který, s ohledem na svou povahu a závažnost, může převážit nad zájmy rodičů.“ (k tomu viz např. Elsholz proti Německu, rozsudek Velkého senátu ze dne 13. 7. 2000, stížnost č. 25735/94, odst. 50; či Sahin proti Německu, rozsudek Velkého senátu ze dne 8. 7. 2003, stížnost č. 30943/96, odst. 66.

[7] K tomu viz např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva v případě Buchleither proti Německu ze dne 28. 4. 2016, stížnost č. 20106/13, v němž Evropský soud pro lidská práva sice zopakoval svou úvahu z rozsudků Velkého senátu v případě Elsholz proti Německu a Sahin proti Německu, dále však svou úvahu vedl způsobem, kdy v podstatě jediným určujícím hlediskem byla práva dítěte, včetně zohlednění jeho subjektivního prožívání (názoru).

[8] V této souvislosti je třeba zmínit především odmítavé usnesení Ústavního soudu ze dne 9. 11. 2016, sp. zn. I. ÚS 3444/16, v němž se kolizní opatrovník nezletilé stěžovatelky snažil argumentovat nezbytností rozlišení postavení nejlepšího zájmu dítěte jako předního či nejvyššího hlediska v návaznosti na kontext rozhodování. Konkrétně zdůrazňoval, že v případě rozhodování ve věcech péče o dítě a styku s dítětem je na místě nejlepšímu zájmu dítěte přiznat postavení hlediska nejvyššího, jelikož je jen těžko představitelné, jaké jiné hledisko by v těchto otázkách mělo převážit, když i předmětem řízení ve věcech péče o nezletilé je zájem dítěte. Ústavní soud však k tomu uvedl, že „z čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte vyplývá, že nejlepší zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí. Tento principy Ústavní soud zřetelně akcentuje i ve své judikatuře týkající se dětí [viz např. nálezy sp. zn. I. ÚS 1506/13 ze dne 30. 5. 2014, body 22-24; či nálezy sp. zn. I. ÚS 1554/14 (N 236/75 SbNU 629), bod 23]. Povinností obecných soudů tedy bylo ve svých rozhodnutích nejlepší zájem stěžovatelky zohlednit a učinit jej předním hlediskem pro své rozhodnutí. Nutno však podotknout, že nikoliv jediným či nejvyšším, jak mylně uvádí stěžovatelka [k tomu viz nálezy sp. zn. I. ÚS 1554/14 (N 236/75 SbNU 629), bod 23; shodně judikatura Evropského soudu pro lidská práva – viz např. rozsudek ve věci Buchs proti Švýcarsku ze dne 27. 5. 2014 č. 9929/12, § 51 a odkazy tam uvedené; či rozsudek ve věci N. Ts. proti Gruzii ze dne 2. 2. 2016 č. 71776/12, § 71].“

[9] Obecný komentář č. 14 výslovně uvádí, že mezi jeho hlavní cíle patří „posílení porozumění a aplikace práva dítěte na zohlednění jeho nejlepšího zájmu jako předního a v některých případech nejvyššího hlediska.“ K tomu viz Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 14 (2013) – Nejlepší zájem dítěte jako přední hledisko, CRC/C/GC/14, odst. 12.

[10] Ibid., odst. 38.

[11] V této souvislosti lze poukázat na nepřesnost českého překladu, kdy užitý obrat „v prvé řadě“ daleko nevystihuje smysl výrazu „nejvyšší hledisko“, jak jej používá anglické („paramount consideration“) i francouzské („considération primordiale“) znění Úmluvy.

[12] Opět je vhodné poukázat na nepřesnost českého překladu Úmluvy, který hovoří pouze o „zájmu dítěte“, nikoli o nejlepšímu zájmu dítěte.

[13] Ostatně právě i z důvodu „změkčení“ záruk, vyplývajících z čl. 9 odst. 3 Úmluvy ve vztahu k případům s přeshraničním prvkem, v nichž by sloučení dítěte s jeho rodičem či zajištění kontaktu dítěte s rodičem bylo nutně spojeno se získáním pobytového statusu rodiče či dítěte na území toho kterého státu, byl do Úmluvy včleněn čl. 10. K tomu viz, inter alia, HODKING, R., NEWELL, P. Implementation handbook for the Convention on the Rights of the Child. Plně revidované 3. vydání. Ženeva, UNICEF Regional Office for Europe, 2007. s. 135 a násl. Publikace je dostupná na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[14] Zmínit lze v tomto ohledu např. stále velmi rozšířenou praxi odebrání dětí z jejich rodin na základě tzv. obecných předběžných opatření, tj. předběžných opatření podle § 74 a násl. zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu, které nejen že odporuje hmotněprávní úpravě předběžné úpravy poměrů dítěte v § 924 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jen „občanský zákoník“), ale rovněž dítě zbavuje veškerých procesních i hmotněprávních záruk, které mu garantuje užití tzv. rychlého předběžného opatření, tj. předběžného opatření podle § 452 odst. 1 zákona č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZZŘS“). Děti jsou tak v konečném důsledku

předběžně oddělovány od svých rodičů v situacích, kdy není splněna podmínka bezprostředního nepřiměřeného, tj. závažného a současně pravděpodobného, ohrožení dítěte, jak vyplývá nejen z právní úpravy § 924 občanského zákoníku a § 452 odst. 1 ZZŘS, ale jak ji rovněž dovodil Ústavní soud ve své judikatuře, konkrétně v nálezu ze dne 20. 7. 2010, sp. zn. IV. ÚS 2244/09, a to navíc bez jakýchkoli procesních záruk, směřující rovněž k zajištění časové subsidiarity předběžného opatření, které se váží k tzv. rychlému předběžnému opatření (k tomu viz především nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2015, sp. zn. I. ÚS 2903/14).

[15] Valné shromáždění OSN, Studie generálního tajemníka OSN o násilí na dětech, 2006, A/61/299, odst. 112 (a).

[16] Valné shromáždění OSN, Směrnice o náhradní péči, 2010, A/RES/64/142, odst. 22.

[17] Zpráva zvláštního zpravodaje proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání Juana E. Méndeze o špatném zacházení v kontextu detence dětí, 2015, A/HRC/28/68, odst. 56.

[18] Zpráva zvláštního zpravodaje pro právo každého na nejvyšší dosažitelnou úroveň fyzického i duševního zdraví Dainuse Purase, o právu na zdraví v raném dětství, 2015, A/70/213, odst. 73.

[19] Uvedený podnět Rady vlády pro lidská práva je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[20] Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 (2017) - o dětech ulice, CRC/C/GC/21. Obecný komentář je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). Jiná než anglická verze dosud není k dispozici.

[21] Metodická příručka je dostupná na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

[22] K tomu viz Obecný komentář Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva č. 11 (1999) - Akční plán pro základní vzdělávání (článek 14 Mezinárodního paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech), E/C.12/1999/4, odst. 6. Obecný komentář je dostupný na [www](#), k dispozici >>> [zde](#). Český překlad není k dispozici.

[23] Ibid., odst. 55.

[24] Pomineme nyní otázku vlastní ústavnosti této praxe.

[25] Obecný komentář Výboru OSN pro práva dítěte č. 21 (2017) - o dětech ulice, CRC/C/GC/21, odst. 44 a 45.

[26] K tomu srovnej dopady institucionalizace, zvláště je-li nucená a je-li realizována v uzavřeném ústavním zařízení, jak byly ve vztahu k dětem popsány např. v Analýze stavu a dalšího vývoje mladých lidí po opuštění zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy za období 1995-2004. Praha: Ministerstvo vnitra ČR - odbor prevence kriminality, 2007. 48 s. ISBN 978-80- 254-0259-7.

[27] K tomu viz rozsáhlou a propracovanou judikaturu Ústavního soudu k lidské důstojnosti, především nálezy ze dne 7. 12. 2005, sp. zn. IV. ÚS 412/04; nálezy ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. II. ÚS 2268/07; nálezy ze dne 18. 8. 2009, sp. zn. I. ÚS 557/09; nálezy ze dne 6. 3. 2012, sp. zn. I. ÚS 1586/09; nálezy ze dne 27. 11. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 1/12; a nejnověji nálezy ze dne 10. 8. 2017, sp. zn. Pl. ÚS 9/15.

[28] Obecný komentář č. 21 k tomu výslovně uvádí, že „intervence, které nerespektují děti jako aktivní aktéry v procesu jejich přemístění z ulice do náhradní péče nefungují: děti často končí zpět na ulici, když utíkají nebo když jejich umístění selže.“ K tomu viz *ibid.*, odst. 45.

[29] Jako lidí, kteří přistupují k řešení určité situace dítěte z titulu své profese, svého zaměstnání, nikoli nutně z titulu toho, že by věděli lépe než dítě, jakým způsobem by měl být dál směřován jeho život a co je pro něj důležité.

[30] Citováno podle nálezu Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16.

[31] V hantýrce právníků někdy označované jako „lidskoprávní extremismus“.

Další články:

- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. – zápis jednatele do obchodního rejstříku](#)
- [Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách](#)
- [Promlčení zápůjčky bez určení splatnosti v judikatuře Nejvyššího soudu](#)
- [Rozvod s mezinárodním prvkem a související otázky péče o děti a výživného](#)
- [Příkaz a příkaz na místě v přestupkovém řízení vedeném orgány inspekce práce](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Problematické aspekty změn v úpravě odpovědnosti za škodu způsobenou vadou výrobku](#)
- [Autonomní mobilita optikou české legislativy. Kdy se na silnicích dočkáme vozidel bez řidiče?](#)
- [Rodičovská odpovědnost po novele občanského zákoníku: Jak nové principy rovnosti, spolupráce a ochrany dítěte mění praxi soudů a rodin](#)
- [Lhůta a povinnosti při vyrozumění oznamovatele o výsledku posouzení oznámení](#)